

กระบวนทัศน์การแสวงหาความรู้สู่การวิจัย Knowledge Theory and Research Paradigm

เกษงกา ผาทอง^{*}, วรวัลลัญช์ โรจนพล^{**}

Ketsada Phathong^{*}, Wornwaluncha Rojanapol^{**}

บทคัดย่อ

กระบวนทัศน์การแสวงหาความรู้สู่การวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจำเป็นจะต้องมีการคิดเชิงเหตุผล อันเป็นฐานรากของการคิดเชิงปรัชญา การวิเคราะห์นำมาสู่การสังเคราะห์ ตกลงผลเป็นข้อสรุป ด้วยวิธีนัยหรืออุปนัยหรือผสมผสานกัน จากนั้นนำไปสู่การเลือกวิธีวิทยาหรือระเบียบวิธีการวิจัย อันเป็นการแสวงหาความรู้ความจริง ซึ่งมีทั้งกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมอันเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ให้ความสำคัญแก่วิธีการที่นักวิจัยสามารถจัดการกับสิ่งที่ต้องการศึกษาและกระบวนกรวิจัยได้ทุกขั้นตอน ส่วนปรัชญาพื้นฐานการวิจัยกระบวนทัศน์ทางเลือกหรือปรากฏการณ์นิยมอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ให้ความสำคัญแก่วิธีการที่ทำให้นักวิจัยและผู้ที่ถูกศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อย่างไรก็ตามทุกกระบวนทัศน์ของการศึกษาต่างมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยในตัวเอง วิธีการที่ให้ได้มาซึ่งความรู้ความจริงอีกทางเลือกหนึ่งที่ยอมรับใช้กันคือกรวิจัยแบบผสมผสานกันทั้งสองแบบ ทั้งนี้การเลือกใช้แนวทางการแสวงหาความรู้แบบใด ต้องมีวัตถุประสงค์อันเป็นเป้าหมายนำไปสู่การตอบคำถามและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

^{*} นักศึกษารัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

^{**} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คำสำคัญ : กระบวนทัศน์; การแสวงหาความรู้; การวิจัย

Abstract

Paradigm of seeking knowledge for research. Researchers need to have rational thinking. It is the foundation of philosophical thinking. Analysis leads to synthesis, crystallization is the conclusion. By deductive or inductive or mixed methods. Then lead to the choice of methodology or research methodology, the pursuit of truth knowledge. There is a quantitative paradigm that quantifies the way in which researchers are able to handle all the research and research processes. Fundamental research philosophy, research paradigm, choice or phenomenon, qualitative research it is important that the researcher and the person who is educated have a good relationship. However, every paradigm of education has both its strengths and weaknesses. Another way to gain knowledge is to use a combination of both. What kind of knowledge acquisition approach The objectives of the research are to answer the questions and answer the research objectives.

Keyword : Paradigm; Seeking knowledge; Research

บทนำ

สรรพสิ่งในเอกภพเกิดขึ้นและขับเคลื่อนในจักรวาล เป็นเรื่องที่ว่าด้วยสัจแห่งความจริงทางธรรมชาติ สรรพสิ่งทั้งหลาย เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป พฤติกรรมของมนุษย์หรือสัตว์เป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากและความซับซ้อนในการแสวงหาข้อค้นพบความจริงเพื่อที่จะนำมาใช้ในการบรรยาย อธิบาย คาดคะเน หรือควบคุมมนุษย์หรือ

สัตว์ ให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ มนุษย์จำเป็นจะต้องมีกระบวนการหรือเทคนิคที่จะนำมาใช้แสวงหาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าในการหาข้อสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการหรือเทคนิคในการแสวงหาความรู้ความจริงของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน โดยพื้นฐานปรัชญาทางสังคมศาสตร์ก่อนจะเข้ามาสู่การวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีที่มีเครื่องมือวัดค่าและประเมินผลที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจ คือ ภาววิทยา (Ontology) เป็นการค้นคว้าความจริงทางธรรมชาติคืออะไร และสรรพสิ่งในโลกเกิดขึ้นดำรงอยู่อย่างไร ญาณวิทยา (Epistemology) หรือ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ หรือวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ และวิธีวิทยา (Methodology) เป็นกระบวนการสืบค้นความรู้และความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น ฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่านักปรัชญาจึงมีทัศนะต่างกันในเรื่องเหล่านี้มีมากมาย (Martin, Michael, 1994) เพราะขาดระบบที่ชัดเจน โดยส่วนมากแล้วมนุษย์จะเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ หมอผี เชื่อผู้นำ เชื่อหมอผี หรือการลองผิดลองถูก เป็นต้น จนกระทั่งได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่มนุษย์ได้มีการพัฒนากระบวนการหรือเทคนิคที่ค่อนข้างจะเป็นระบบที่ชัดเจนโดยได้นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน แต่ทว่ากระบวนการค้นพบมีความหลากหลายและซับซ้อนตามพฤติกรรมของมนุษย์ที่ประกอบด้วยอัตตา* (ตัวกู ของกู) ยังคงมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง การแสวงหาข้อค้นพบจึงมีความหลากหลายแขนงสาขาวิชา ที่เรามาศึกษาเรียนรู้กันอยู่ในปัจจุบัน

ทักษะการแสวงหาความรู้

สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป พฤติกรรมของมนุษย์หรือสัตว์เป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากและความซับซ้อน ในการแสวงหาข้อค้นพบเพื่อนำมาใช้ในการบรรยาย อธิบาย คาดคะเน หรือควบคุมมนุษย์หรือสัตว์ให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ มนุษย์จำเป็นจะต้องมีการคิดเชิงเชิงเหตุผล (Rational Thinking) อันเป็นฐานรากของการคิดเชิงปรัชญา Analysis to Synthesis การวิเคราะห์นำมาสู่การ

สังเคราะห์ ตกผลึกเป็นสรรพศาสตร์ “วิธีการ” ที่จะนำมาใช้แสวงหาข้อมูลที่น่ามา พิจารณาวិเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าเพื่อหาข้อสรุปหรือองค์ความรู้ร่วมกัน โดยที่ “วิธีการ” ในการแสวงหาความรู้ความจริงของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกัน มาอย่างยาวนานโดยเริ่มต้นจากวิธีการที่ไม่มีระบบชัดเจน อาทิ เชื่อไสยศาสตร์, เชื่อผู้มี อำนาจหรือหომผี หรือการลองผิดลองถูก เป็นต้น จนกระทั่งได้ก้าวเข้าสู่ในปัจจุบันที่ มนุษย์ได้พัฒนา “วิธีการ” ที่ค่อนข้างจะเป็นระบบที่ชัดเจนโดยได้นำกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการที่สามารถ ตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน โดยที่เรียก “วิธีการ” นี้ว่า “การวิจัย (Research)”

การวิจัยเป็น วิธีการค้นหาองค์ความรู้ใหม่ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) หรือกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยอาศัยการ สังเกตและการนิรนัยเป็นหลัก (Deduction) เป็นหลัก หรืออีกความหมายหนึ่ง การวิจัย มีความหมายค่อนข้างละเอียดกว่า (Kenaphoom, 2013 : 22) กล่าวคือ เป็นวิธีการหรือ กระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริง หรือคำตอบจากปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นองค์ ความรู้ที่เชื่อถือได้ ที่จะต้องประกอบด้วยพยานหลักฐานหรือข้อมูลยืนยันที่ได้มาอย่างมี ระเบียบแบบแผน สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data)

ระเบียบวิธีการวิจัยถูกกำหนดขึ้นโดยสมมติฐานของปรัชญา และกระบวนการ ทศนิยมการวิจัยที่นักวิจัยเลือกนำมาใช้ในการศึกษา THOMAS KHUN ซึ่งเป็นนัก ประวัติศาสตร์วิชาปรัชญาทางวิทยาศาสตร์ ผู้ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับ “กระบวนการทัศน์” ในหนังสือ “THE STRUCTURE OF SCIENTIFIC REVOLUTION” ซึ่งจัดพิมพ์ในปี ค.ศ.1962 ข้อคิดและความหมายของกระบวนการทัศน์คือ แนวทางที่นักวิชาการใช้คิด ใช้วางยุทธวิธีและวิธีการปฏิบัติในกระบวนการแสวงหาความจริง นี่เป็นเรื่องปกติวิสัย ของทุกศาสตร์ เมื่อนำแนวคิดทางกระบวนการทัศน์มาอธิบายข้อโต้แย้งของกระแสความคิด ว่า “แบบใดเป็นวิทยาศาสตร์” ระหว่างกลุ่ม ARISTOTELIAN ซึ่งใช้แนวทางตรรกะ และการหยั่งรู้ในการแสวงหาความจริง หรือกลุ่ม GALILEIAN ซึ่งใช้แนวทางเชิงสาเหตุ และกลไกของเชิงสาเหตุกับผลในการแสวงหาความรู้ ทำให้คำว่า “กระบวนการทัศน์”

ถูกนำไปใช้เป็นประเด็นโต้แย้งที่น่าสนใจในทางปรัชญาของการแสวงหาความจริงต่อๆ มา ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงใจให้เปิดประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับ “การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์” (PARADIGM SHIFTING) ในมุมมองของศาสตร์สาขาต่างๆ (Khun, Thomas, 1970 cited in Chuto, 2005 : 2)

โดยกระบวนทัศน์การวิจัยซึ่งเป็นชุดของความเชื่อพื้นฐาน (Basic Beliefs) หรือสิ่งที่ยากแก่การเข้าใจที่มีต่อหลักการขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะแสดงเป็นภาพกว้าง ๆ หรือเป็นชุดของข้อตกลงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์ เป็นเรื่องของการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทางสังคมซึ่ง พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ได้กล่าวว่า ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ภาววิทยา (Ontology) ญาณวิทยา (Epistemology) และคุณวิทยาหรือวิธีวิทยา (Axiology or Theory of Value)

ภาววิทยา (Ontology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความมีอยู่จริง หรือสภาวะการดำรงอยู่จริงของสรรพสิ่ง และธรรมชาติของสิ่งที่เป็นจริง คำถามทางภาววิทยาที่สำคัญคือ ธรรมชาติของความจริงหรือสิ่งที่มีอยู่คืออะไร เงื่อนไขของการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสิ่งนั้นคืออะไร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสิ่งนั้นเป็นอย่างไร กล่าวอย่างสั้นๆ ภาววิทยาของปรากฏการณ์ทางสังคมคือ ความเป็นจริงทางสังคมที่เราศึกษาอยู่นั้นเอง ตัวอย่างเช่น หากเราศึกษาโครงสร้างทางสังคม คำถามคือ โครงสร้างทางสังคมดำรงอยู่จริงหรือไม่ หากดำรงอยู่จริงมีองค์ประกอบอะไรบ้าง โครงสร้างทางสังคมมีกี่ประเภทแต่ละประเภทมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เงื่อนไขการเกิดโครงสร้างทางสังคมในภาพรวมและในแต่ละประเภทคืออะไร องค์ประกอบที่มีโครงสร้างสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร หรือหากเราศึกษาพฤติกรรมกรรมกรมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มวัยรุ่น คำถามคือ วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กันจริงหรือไม่ หากมีจริงแบบแผนของการมีเพศสัมพันธ์คืออะไรบ้าง มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีนัยทางสังคมอย่างไรและนำไปสู่อะไร

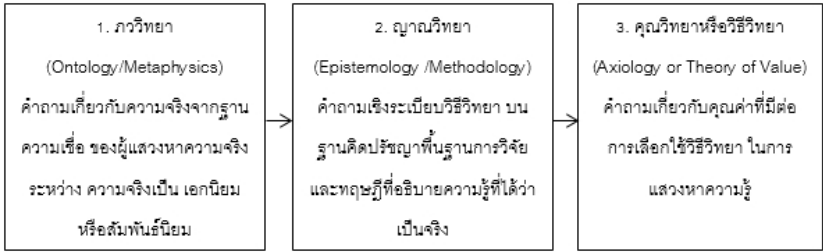
กล่าวโดยสรุป ภาววิทยาหรืออภิปรัชญา เป็นสาขาปรัชญาที่ค้นคว้าคำตอบว่า ความเป็นจริงหรือธรรมชาติของโลกคืออะไร

ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่ศึกษากับตัวผู้ศึกษา และยังเป็นการศึกษาความรู้ (knowledge) และ “ความเชื่อที่ได้รับการพิสูจน์ว่าถูกต้อง” (justified belief) ในการศึกษาความรู้ คำถามในทางญาณวิทยา ได้แก่ อะไรคือเงื่อนไขที่จำเป็นและเพียงพอของความรู้ อะไรคือแหล่งของความรู้ อะไรคือโครงสร้างและข้อจำกัดของความรู้ ในการศึกษา “ความเชื่อที่ได้รับการพิสูจน์ว่าถูกต้อง” คำถามที่สำคัญคือ มนุษย์เข้าใจมันเองในทัศนของการใช้เหตุผลเพื่อสร้างฐานความชอบธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตหรืออยู่นอกจิตของมนุษย์ กล่าวอย่างกว้างๆ ญาณวิทยาเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเด็นการสร้างและการกระจายของความรู้ในสาขาวิชาที่ศึกษา

กล่าวโดยสรุป ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ เป็นสาขาปรัชญาที่ค้นคว้าหาคำตอบว่า มนุษย์รู้ความเป็นจริงของโลกและชีวิตนั้นได้อย่างไร

คุณวิทยาหรือวิธีวิทยา (Axiology or Theory of Value) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตรรกะของการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ โดยเฉพาะการตรวจสอบศักยภาพและข้อจำกัดของเทคนิคหรือกระบวนการศึกษาหรือระเบียบวิธีที่นักวิชาการในแต่ละสาขาใช้แสวงหาความรู้ (Guba & Lincoln, 1994 : 108-109) เช่น วิธีการตั้งคำถามการวิจัย วิธีการหาหลักฐาน และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีวิทยาในศาสตร์มี 4 ประเภทหลักคือการทดลองแบบ (experiment and manipulation) การทดลองแบบควบคุมที่ได้รับการดัดแปลง (modified experiment and manipulation) ภาษาวินิจฉัยและการสนทนา (dialectic and dialogue) และอรรถปริวรรตและภาษาวินิจฉัย (hermeneutic and dialectic)

กล่าวโดยสรุปคุณวิทยาหรือวิธีวิทยา เป็นสาขาปรัชญาที่ค้นคว้าหาคำตอบว่า มนุษย์พึงปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับความจริงของโลกและชีวิต (Anawuchsiriwong, 2005) ดังภาพการสร้างองค์ความรู้ ความจริง ทางปรัชญาอันได้แก่ ต้องใช้วิธีวิทยาอย่างไรความรู้ที่ใช้อธิบายความจริงใช้วิธีศึกษาแบบวัตถุวิสัยหรืออัตวิสัย ดังภาพที่ 1 การหลอมรวมปรัชญา ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้

ภาพที่ 1 การหลอมรวมปรัชญาที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ ที่มา Prakobkiat Imsiri, (2010)

จากภาพที่ 1 กล่าวได้ว่า ความรู้ประกอบด้วย 3 สิ่งที่เชื่อมโยงกันอยู่ คือ (1) ภาววิทยา (Ontology) หรือการกำหนดความรู้ ซึ่งเป็นการมุ่งหาคำตอบที่ว่าอะไรคือความจริง ความจริงมีอะไรบ้าง และเราสามารถค้นหาหรือทราบความจริงเหล่านั้น (Juangtragoon, 2008 : 93) เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของความจริงว่าธรรมชาติของโลกคืออะไร ความจริงคืออะไร หลักฐานแสดงความจริงคืออะไร อันเป็น “การศึกษาความจริงสากลของภาวะ (Being) ในฐานะความจริงสูงสุดของสรรพสิ่ง” (Phradhammakosajarn, 2007 : 16) (2) ญาณวิทยา (Epistemology) คือ การมุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่างความจริงกับผู้แสวงหาความจริงว่าเป็นอย่างไร ถ้าหากความจริงนั้นมีเพียงสิ่งเดียวผู้แสวงหาจะสามารถทำอะไรในการจับสิ่งนั้น หากความจริงมีมากมายหลากหลาย ผู้แสวงหาจะมีแนวทางอย่างไรในการทำความเข้าใจ และอธิบายสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นคำถามเกี่ยวกับต้นกำเนิดและธรรมชาติของความรู้และการสร้างความรู้ หรือ “ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) ที่ศึกษาว่าเรารู้ความจริงได้อย่างไรดังนั้น ญาณวิทยาจึงสัมพันธ์กับปรัชญา ญาณวิทยาตอบปัญหาว่าด้วยบ่อเกิด ความรู้ และ มาตราการ สำหรับ ตัดสิน ความ ถูก ผิด ของ ความรู้” (Phradhammakosajarn, 2007: 16) และ (3) คุณวิทยาหรือวิธีวิทยา (Axiology or Theory of Value) เป็นการบอกให้รู้ว่าคุณแสวงหาจะสามารถค้นหาสิ่งที่เป็นความจริงหรือความเชื่อได้อย่างไร เครื่องมืออะไร ที่จะถูกนำมาใช้เพื่อค้นหาความจริง (Guba, 1990; Lincoln & Guba, 1994) ซึ่งข้อแนะนำข้างต้นมีความสัมพันธ์กับข้อตกลงทาง

ธรรมชาติของความจริง (Prilleltensky, 2006) เป็นการกำหนดกระบวนการหรือเทคนิคที่ชอบที่จะใช้ในการวิจัยโดยพิจารณาในประเด็นที่ว่าความเชื่อมโยงแบบเหตุและผลของข้อมูลเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด (Juangtragoon, 2008 : 94)

กระบวนทัศน์ในการแสวงหาความรู้

กระบวนทัศน์การวิจัยโดยทั่วไปถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ ประเภทแรก คือ กลุ่มที่ยึดมั่นในลัทธินิยมความจริง (Realist) โดยอาศัยรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และกลุ่มที่ยึดมั่นในลัทธินิยมที่เป็นอุดมคติ (Idealist) โดยอาศัยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Paradigm) (Onwuegbuzie, 2002) ซึ่งทั้งสองกระบวนทัศน์นี้มีลักษณะแนวคิดในทางตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง ซึ่ง พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2012: 85-87) ได้แบ่งกระบวนทัศน์การวิจัยออกเป็น 3 แบบด้วยกัน คือ (1) กระบวนทัศน์ธรรมชาตินิยม (Naturalism Paradigm) (2) กระบวนทัศน์การตีความ (Interpretivism Paradigm) (3) กระบวนทัศน์ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Paradigm) ซึ่งความเชื่อแต่ละประเภทสามารถสรุปเนื้อหาได้เป็นดังนี้

1) กระบวนทัศน์ธรรมชาตินิยม (Naturalism Paradigm) ซึ่งจุดยืนทางภววิทยาแบบสัจนิยมบริสุทธิ์ มีจุดยืนทางญาณวิทยาแบบปฏิฐานนิยม การแสวงหาความรู้ของกระบวนทัศน์นี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบาย (Explanation) และทำนาย (Prediction) ปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมุ่งใช้ความรู้เพื่อควบคุมปรากฏการณ์ทางสังคมและธรรมชาติที่ได้รับการศึกษาให้เป็นไปตามที่มนุษย์ต้องการ ตัวอย่างเช่น ศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ เมื่อทราบว่า มีปัจจัยใดบ้างแล้ว ก็ดำเนินการป้องกันเพื่อควบคุม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุหรือบรรเทาความรุนแรงต่อการเกิดอุบัติเหตุ กระบวนทัศน์นี้ใช้แนวทางในการอธิบายสังคม 3 แนวทาง แนวทางแรกคือการอธิบายถึงสาเหตุ (Causal Explanation) ซึ่งแยกสิ่งที่เป็นปัจจัยเหตุกับปัจจัยผลออกจากกัน และเหตุจะต้องเกิดก่อนผล เช่น วิธีการอบรมของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของบุตร แนวทางที่สองคือการอธิบายเชิงเหตุผล (Reason Explanation) ซึ่งอธิบายว่าการกระทำของมนุษย์เกิดจากการตัดสินใจที่มีเหตุผล เช่น

ผู้บริโภคมักจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอย่างมีเหตุผลโดยวิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจ ทางเลือกที่ดีที่สุดซึ่งจะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดและแนวทางที่สามคือการ อธิบายเชิงหน้าที่และโครงสร้างนิยมเชิงสาเหตุ (Function and Structural Explanation as Causal Explanation) การอธิบายเชิงหน้าที่ซึ่งว่าสิ่งใดก็ตามที่ดำรงอยู่เพราะมีหน้าที่ ทำให้เกิดผลบางประการ เช่น ระเบิดปรมาณูระเบิดโดยดำรงอยู่เพราะมีหน้าที่ให้การ ถ่ายทอดในสังคมเป็นไปอย่างสันติ สำหรับการอธิบายเชิงโครงสร้างซึ่งว่าโครงสร้างสังคม เป็นสาเหตุของที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เช่น สังคมไทยในอดีตมีโครงสร้างครอบครัวแบบขยายทำให้คนไทยมีพฤติกรรมสัมมาคารวะ ต่อผู้อาวุโสสูงกว่า หรือ สังคมไทยมีโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ทำให้ผู้น้อยไม่กล้า แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ เป็นต้น

การวิจัยที่ใช้กระบวนการทัศน์แบบปฏิฐานนิยมเป็นรากฐาน คือ การวิจัยเชิง ปริมาณ และการวิจัยเชิงทดลองและกึ่งทดลอง

2) กระบวนทัศน์การตีความ (Interpretivism Paradigm) มีภาววิทยาแบบ สัมพัทธนิยม และมีญาณวิทยาแบบทัศน์พิสัยนิยมกับสัมพัทธนิยม และมีวิธีวิทยาเป็น แบบอรรถปริวรรต (Hermeneutics) และวิภาษวิธี การแสวงหาของกระบวนทัศน์นี้มี เป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจ (Understanding) ปรัชญาการตีความทางสังคมเพราะถ้าหาก มนุษย์สามารถเข้าใจซึ่งกันและกันได้ก็จะมีความอดกลั้นซึ่งกันและกันมากขึ้น และ สามารถทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ แนวทางในการทำความเข้าใจสังคม คือ อรรถ ปริวรรต โดยทำความเข้าใจองค์ประกอบย่อยของสิ่งที่ศึกษาในแง่องค์รวม และการทำ ความเข้าใจองค์รวมในแง่องค์ประกอบย่อย การตีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบ ย่อยกับองค์รวมจะมีลักษณะเป็นพลวัตและมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ อรรถปริวรรต มองปรากฏการณ์ทางสังคมในฐานะที่เป็นบริบทเพื่อถอดรหัสผ่านทางการสร้างใหม่เชิง จินตนาการของความหมายขององค์ประกอบที่หลากหลายของปรากฏการณ์ทางสังคม กล่าวอย่างง่าย ๆ คือเป็นการนำองค์ประกอบของปรากฏการณ์ทางสังคมมาสร้างขึ้นมา ใหม่โดยใช้จินตนาการของผู้ศึกษาซึ่งทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา เจกเช่นการรื้อ บ้านเก่าแล้วนำองค์ประกอบของบ้านเก่ามาประกอบขึ้นมาใหม่เราก็จะได้บ้านใหม่ขึ้นมา

(Von Wright, 1971 : 5-6) นอกจากแนวทางอรรถปริวรรตแล้ว กระบวนทัศน์การตีความยังใช้แนวคิดโครงสร้างเชิงภาษาในการทำความเข้าใจองค์ประกอบละโครงสร้างของสังคม โดยมีฐานคิดว่า โครงสร้างสังคมมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับระบบไวยากรณ์ของภาษาต่าง หากเราเข้าใจระบบไวยากรณ์ของโครงสร้างสังคมใด เราก็จะเข้าใจสังคมนั้นได้อย่างลึกซึ้ง

การวิจัยที่ใช้กระบวนทัศน์การตีความ คือการวิจัยเชิงคุณภาพในแนวชีวประวัติ (Biography) แนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Study) แนวทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) แนวชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) และแนวกรณีศึกษา (Case Study)

3) กระบวนทัศน์ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Paradigm) เป็นกระบวนทัศน์ที่มีความหลากหลายในภววิทยาและญาณวิทยา กระบวนทัศน์วิพากษ์มีภววิทยาแบบสังคมนิยมเชิงวิพากษ์ สังคมนิยมเชิงประวัติศาสตร์ และสัมพัทธนิยม ส่วนญาณวิทยาเป็นแบบทัศน์พิสัยนิยมผสมกับสัมพัทธนิยม มีวิธีวิทยาที่เน้นวิภาษวิธีและการสนทนา แม้การแสวงหาความรู้ภายใต้กระบวนทัศน์วิพากษ์จะมีความหลากหลายทางภววิทยาแต่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ การวิพากษ์สภาพที่ดำรงอยู่เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งกระบวนทัศน์วิพากษ์วิจารณ์เป้าหมายของการศึกษาแนวธรรมชาตินิยมและแนวตีความได้อย่างแหลมคม คือแนวธรรมชาตินิยมมีเป้าหมายของการแสวงหาความรู้เพื่อการควบคุมมนุษย์และสังคม อันจะทำให้มนุษย์ส่วนใหญ่ต้องตกอยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ดำรงอยู่ ถูกครอบงำและขาดความเป็นอิสระ ขณะที่แนววิพากษ์มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้เพื่อการปลดปล่อย (Emancipation) มนุษย์ให้เป็นอิสระจากการถูกครอบงำและมุ่งเน้นการขยายพื้นที่แห่งการยอมรับทางสังคมของกลุ่มผู้เสียเปรียบแนววิพากษ์วิจารณ์แนวตีความว่าการทำความเข้าใจสังคมอย่างเดียวนั้นเพียงพอ แต่จะต้องมุ่งการถอดรื้อ (Deconstruction) และการสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ซึ่งจะทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการแก้ปัญหาที่เรื้อรัง

แนวทางในการแสวงหาความรู้ของกระบวนทัศน์วิพากษ์คือมีสามแนวทางหลักคือ แนวทางแรกการใช้ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ในการวิเคราะห์สังคมและระบบทุนนิยม การใช้เหตุผลเชิงการสื่อสารและประชาธิปไตยแบบบริโภคนิยมหรือเพื่อเสนอทางออกให้กับสังคมในยุคใหม่ ตัวอย่างนักวิชาการที่ใช้แนวทางนี้คือนักวิชาการในสำนักแฟรงก์เฟิร์ต เช่น เยอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) เป็นต้น แนวทางที่สอง การใช้แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) ในการวิเคราะห์ถอดรื้อโครงสร้างหรือความเป็นจริงของสิ่งที่ดำรงอยู่ โดยใช้การวิจัยในแนวทางที่เรียกว่า วงศาวិทยา (Archaeology) ที่สืบสาวเรื่องราวลงสู่รายละเอียด ถอดรื้อจัดประเภทตีความ อธิบาย และสร้างความรู้ใหม่จากรายละเอียดเหล่านี้ นักวิชาการในกลุ่มนี้ เช่น มิเชล ฟูโก (Michel Foucault) และ ฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) เป็นต้น และแนวคิดหลังนวมัย (Postmodernism) ซึ่งเน้นการวิพากษ์ความรู้ที่ถูกสร้างระบบเหตุผล เพราะระบบเหตุผลทำให้เกิดสภาวะกดทับ กีดกัน และปิดกั้นสิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือระบบเหตุผล นักวิชาการกลุ่มนี้ เช่น ฌ็อง-ฟร็องซัวส์ ลียอตาร์ด (Jean-Francois Lyotard) และฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan) เป็นต้น โดยแนวคิดพื้นฐานของกระบวนทัศน์ทั้ง 3 แนวคิด สามารถเปรียบเทียบได้ ดังตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวคิดพื้นฐานของกระบวนทัศน์

กระบวนการค้นคว้าต่าง ๆ	แนวคิดอุปภูมิกฐานนิยม	แนวคิดตีความนิยม	แนวคิดทฤษฎีวิพากษ์
ภววิทยา	มีความจริงแท้ที่สามารถเข้าใจได้	เป็นความจริงเชิงสัมพัทธ์ ความจริงถูกสร้างขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง และมีลักษณะท้องถิ่น	เป็นความจริงเชิงประวัติศาสตร์เป็นความจริงแบบเสมือนจริงที่ถูกก่อรูปโดยค่านิยมทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ชาติพันธุ์ เพศ สภาวะ และตมลึกผ่านกาลเวลา
ญาณวิทยา	เป็นอิสระต่อกัน เป็นวัตถุประสงค์ มุ่งเพื่อหาความจริง	มีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นอัตวิสัย ข้อค้นพบถูกสร้างขึ้น	มีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นอัตวิสัย ข้อค้นพบมีอิทธิพลของค่านิยม
วิธีวิทยา	ใช้วิธีการทดลอง มีการควบคุม มีการทวนสอบ สมมติฐาน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ	ใช้วิธีตีความภาษาวิธี	ใช้การสนทนาโต้ตอบ ใช้ภาษาวิธี

ที่มา: (Denzin & Lincoln, 1998)

ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้มีการกล่าวถึงการแสวงหาความรู้ความจริงจากโลกภายใน หรือเรียกว่า วิธีนิรนัย (Deduction) และการแสวงหาความรู้จากโลกภายนอก หรือเรียกว่า วิธีอุปนัย (Induction) โดยการแสวงหาความรู้จากโลกภายในมีวิธีการแสวงหาความรู้จากการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นนำมาคิดใคร่ครวญ มีการเชื่อมโยงกับโลกภายใน นั่นคือการใช้เหตุผลกลั่นกรองสิ่งที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ ที่เป็นจริง นำเหตุผลต่าง ๆ จากปรากฏการณ์มาประมวลไว้ แล้วสร้างข้อสรุป ประมวลออกมาเป็นหลักการใหญ่ เมื่อนำวิธีการนิรนัยมาประยุกต์ใช้ ทำได้โดยการนำหลักการใหญ่หรือทฤษฎีเป็นตัวตั้ง จากนั้นไปศึกษาในส่วนย่อย แล้วจึงมายืนยันตรรกะที่เป็นตัวตั้งว่าเป็นจริงตามหลักการใหญ่นั้นหรือไม่ เพื่อนำสู่จุดมุ่งหมายของการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นจริงคือ การเป็นสิ่งสมบูรณ์ สิ่งสากล และคงที่

การวิเคราะห์สร้างข้อสรุปแบบนิรนัย หรือการแสวงหาความรู้จากโลกภายในนั้นใช้การเชื่อมโยงจิตและวัตถุผ่านอายุตนเอง 5 อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การลิ้มรส การได้กลิ่น การสัมผัส อธิบายได้บนหลักความสัมพันธ์ด้วยเหตุและผลมีหลักฐานเชิงประจักษ์ เกิดได้จากการสังเกตและ การมีประสบการณ์ต่อปรากฏการณ์ใด

ปรากฏการณ์หนึ่ง ความรู้ที่แท้จริงคือ ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานปรัชญาปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่ว่า ความรู้ที่แท้จริงคือ ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ เชื่อว่าการไปสู่ความจริงแท้จริง (ภววิทยา) ความจริงนั้นต้องพิสูจน์ได้ในลักษณะวัตถุนิยม คือ เชื่อเฉพาะสิ่งที่มนุษย์มองเห็น เชื่อถือข้อมูลเชิงประจักษ์ การอธิบายได้ด้วยเหตุและผล การรับรู้ความจริงเชิงประจักษ์และความเป็นเหตุเป็นผลโดยใช้ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ด้วยวิธีการเข้าสู่ความรู้ความจริงบนฐานวิธีวิทยาด้วยการวิจัยเชิงปริมาณตามความเชื่อแบบวัตถุนิยมหรือปรัชญาพื้นฐานปฏิฐานนิยม ซึ่งศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ ล้วนใช้กระบวนการทัศน์ปรัชญาวิทยาศาสตร์สังคม ถือได้ว่าเป็นวิธีคิดที่กลายเป็นรากเหง้าของกระบวนการคิดต่าง ๆ ในกระแสหลักของสังคมสมัยใหม่ โดยถือว่าสิ่งที่ดำรงอยู่จริงมีเฉพาะสิ่งที่ตรวจวัดได้อย่างเป็นภววิสัย เท่านั้น ปรัชญาวิจัยปฏิฐานนิยม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบนิรนัย โดยสรุปปรากฏการณ์จากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนย่อย “สิ่งหนึ่งจริงเพราะสอดคล้องกับสิ่งหนึ่งที่ส่วนใหญ่ยอมรับว่าจริงในทุกบริบท” เช่น มนุษย์ทุกคนต้องตาย นายดำ เป็นมนุษย์ นายดำ จึงต้องตาย หรือ หากหลักใหญ่สรุปเป็นทฤษฎีไว้ว่า “สูบบุหรี่จะเป็นมะเร็งปอด นายแดงสูบบุหรี่จึงทำนายว่านายแดงจะเป็นมะเร็งปอด” สิ่งหนึ่งเป็นจริงเพราะสอดคล้องกับสิ่งหนึ่งที่ส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นจริง

แม้ว่าวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการนิรนัยจะถือกำเนิดขึ้นมาก่อน แต่ในเวลาทีไล่เลี่ยกันนักปรัชญาได้มีการพัฒนาแนวทางการแสวงหาความรู้ความจริงอีกแนวทางคือ วิธีการอุปนัยเป็นวิธี การวิเคราะห์ สร้างข้อสรุป โดยมีหลักปฏิบัติคือการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปจากส่วนย่อยๆ ไปสู่ส่วนใหญ่ ค้นหาความรู้ความจริงด้วยการศึกษาเฉพาะกรณีจากหลายๆ กรณีศึกษาเก็บข้อมูลจากกลุ่มย่อยๆ ไปจนได้คำตอบที่อ้อมตัวจึงนำข้อมูลย่อยๆ นั้นมาสร้างข้อสรุปเป็นหลักใหญ่ มิได้ใช้ทฤษฎีหรือตรรกะใหญ่เป็นตัวตั้ง วิธีการอุปนัยนี้อยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์ปรัชญาพื้นฐานการวิจัยปรากฏการณ์นิยม ที่มุ่งอธิบายจิตใจและพฤติกรรมมนุษย์มากกว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับวิธีที่มนุษย์ให้ความหมายกับสถานการณ์หรือสิ่งต่างๆ ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับสังคมและมนุษย์ในสังคม ไม่ใช่การศึกษาเกี่ยวกับโลกกายภาพและชีวภาพ การศึกษาสอบสวน มองภาพรวมทุกมิติ (Holistic Perspective) ด้วยตัวผู้วิจัย

เองเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว แสดงการเปรียบเทียบวิธีการวิเคราะห์ให้เหตุผล สร้างข้อสรุป (Imsiri, 2013 : 200-202)

บทสรุป

กระบวนการค้นคว้าแสวงหาความรู้สู่การวิจัย โดยพื้นฐานปรัชญาทางสังคมศาสตร์ก่อนจะเข้ามาสู่การวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีที่มีเครื่องมือวัดค่าและประเมินผลที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจ คือ ภาววิทยา (Ontology) เป็นการค้นหาวาความจริงทางธรรมชาติคืออะไร และสรรพสิ่งในโลกเกิดขึ้นดำรงอยู่อย่างไร ญาณวิทยา (Epistemology) หรือ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ หรือวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ และวิธีวิทยา (Methodology) เป็นกระบวนการสืบค้นความรู้และความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์หรือสัตว์เป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากและความซับซ้อนในการแสวงหาข้อค้นพบความจริงเพื่อที่จะนำมาใช้ในการบรรยาย อธิบาย คาดคะเน หรือควบคุมมนุษย์หรือสัตว์ให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ

ทั้งนี้ การวิจัยจึงมีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งทั้งสองมีลักษณะแนวคิดตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้การเลือกใช้แนวทางการศึกษาใด ต้องมีเป้าหมายเพื่อตอบคำถามและตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบถ้วน ถูกต้อง รอบด้าน นำสู่การสร้างและได้มาซึ่งองค์ความรู้ ที่ความรู้ทับซ้อนกับความจริงอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Anawuchsiriwong, T. (2005). **Basic Philosophy in Communication Studies**. Unit 1. In *The Philosophy of Communication Philosophy and Communication Theory*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chuto, N. (2005). **Qualitative research Social Sciences**. In training materials. Research and Development Institute: Suan Dusit Rajabhat University.
- Denzin, N. K., & Yvonna S. Lincoln. (Eds.). (1998). **The Landscape of Qualitative Research : Theories and Issues**. Thousand Oaks, CA: Sage
- Guba, E. G. (1990). **The Paragigm Dialog**. (E.G. Guba, Ed.) Newbury Park. California : SAGE.
- Imsiri, P. (2010). **Journalism Research**. Pathum Thani: Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the royal patronage.
- Imsiri, P. (2013). Basic philosophy Creating knowledge through research in communication. **Valaya Alongkorn Review**. Vol.3, no. 1, p.8.
- Juangtragoon, J. (2008). **Qualitative Research: Knowledge Building Tools for National Development (1) Daradigms, Strategies and Research Methods**. Bangkok : Business Law Center International Company Limited.
- Kenaphoom, S. (2013). **Creating Conceptual Frameworks for Research and Creating Strategies from Research bases in Public Administration**. Teaching Mahasarakham Rajabhat University.
- Khun, Thomas. (1970). **"The Structure of Scientific Revolution"**. Chicago : University of Chicago.

- Lincoln, Y. S. and Guba, E. G. (1994). **Competing Paradigm in Qualitative Research**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Prilleltensky, I. (2006). **Community Psychology: In Pursuit of Well-being and Liberation**, Department of Human and Organizational Development, **Vanderbilt University**. Retrieved September 10, 2009 from <http://people.vanderbilt.edu/~isaac.prilleltensky/teaching.html>
- Phradhammakosajarn. (2007). **Greek Philosophy: Origins of Western Wisdom**. (6th Edition). Bangkok : Siam Printing.
- Pichay Ratanadilok Na Phuket. (2012). Philosophy Social Science and Paradigm in Pursuit of Knowledge. **Journal of Bangkokthonburi University**. Vol.1, no. 1, 85-87.
- Matin, M, (Eds.). (1994). **Readings in the Philosophy of Social Science**. Massachusetts: MIT Press.
- Sotthipphan, S. (2002). **Basic Principles of Scientific Research: Scientific Discovery of Science**. Bangkok : Department of Biology Prince of Songkla University.
- Srisaard, B. (1992). **Preliminary Research**. (2nd Edition). Bangkok : Suweeriyasarn.
- Suwan, M. (2001). **Research Methods in Social Science and Humanities**. Bangkok : Odeon Store Printing.
- Von Wright, G. H. (1971). **Explanation and Understanding**. New York: Cornell University Press.